

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ДЕНДРОЛОГІЧНИЙ ПАРК «СОФІЙКА»
НАН УКРАЇНИ ЯК НАВЧАЛЬНА БАЗА ДЛЯ УЧНІВ ТА
СТУДЕНТІВ**

Вегера Л. В., Пономаренко В. О., Музика Г. І.

Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України
E-mail: lyudmila1vegera@gmail.com

Генетичний фонд аборигенної та інтродукованої флори України знаходиться переважно в ботанічних садах та дендропарках. Нині цим установам відводиться важлива роль в екологічному, пізнавальному та естетичному вихованні підростаючого покоління. Спілкування учнів і студентів з природою навчає і формує у молоді дбайливе, грамотне ставлення до використання біорізноманіття рослин у своїх цілях. Тому, одним з напрямків діяльності Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України є науково-просвітна робота в галузі ботаніки і охорони природи, декоративного садівництва і ландшафтної архітектури [1].

Науково-просвітницька робота дендрологічного парку «Софіївка», як наукової установи, зумовлена накопиченням впродовж понад двохсотлітнього періоду свого розвитку значного експериментального матеріалу цінного досвіду інтродукції деревних і трав'янистих рослин, який нині становить теоретичний і практичний інтерес для науковців, садівників-аматорів, студентів природничих дисциплін, школярів, туристів, тощо. Практична значимість генетичного фонду флори парку полягає у збагаченні фіторізноманіття Правобережного Лісостепу України новими перспективними декоративними видами рослин. Виконання фундаментальних і прикладних наукових досліджень, проведених на базі дендрологічного парку «Софіївка», сприяло впровадженню нових та модифікованих технологій розмноження інтродукованих декоративних рослин з метою їх поширення в озеленення названого регіону та за його межами. Завдяки багаторічній плідній праці і великій прихильності до рослинного світу дендрологів, працівників відділу трав'янистої флори,

Історія біології, методика навчання природничих дисциплін

колекційний фонд рослин дендрологічного парку налічує понад 3000 видів та внутрішньовидових таксонів. Щороку склад колекцій доповнюється, а в 2004 році розпорядженням Кабінету Міністрів України № 73 від 11.02.2004 р. колекції деревних рослин Національного дендрологічного парку «Софіївка» внесені до реєстру Національного надбання [1]. Значне рослинне різноманіття «Софіївки» дає можливість молодому поколінню вивчати дивовижний світ рослин та знайомитись з кращими прийомами садово-паркового мистецтва світу. З цією метою дендрологічний парк є осередком наукової, навчальної та виробничої практики студентів та аспірантів, учнів спеціальних учбових закладів і загальноосвітніх шкіл. Низка дисциплін біологічного напрямку, що вивчаються на факультетах лісового і садово-паркового господарства Уманського національного університету садівництва ім. М. Горького та природничого факультету Уманського педагогічного університету ім. П. Тичини, практичні заняття та навчальна практика студентів з питань ботаніки та екології проводяться на його базі. Під час практики у студентів формується природоохоронний погляд шляхом удосконалення екологічного виховання. Метою навчальної практики студентів УНУС за дисциплінами «Лісівництво», «Дендрологія» і «Екологія» є поглиблення теоретичних знань щодо дикорослої і культивованої флори, формування умінь і вироблення практичних навиків з питань інтродукції та акліматизації рослин, їх розмноження, утримання та збереження. Для ознайомлення молоді з рослинним фондом парку науковими співробітниками парку щорічно проводяться «зелені» екскурсії. З метою координації наукової діяльності наукові співробітники дендрологічного парку «Софіївка» надають практичні рекомендації щодо написання дипломних робіт.

Дендрологічним парком «Софіївка» проводиться шефська допомога школам та вищим навчальним закладам м. Умань та району у якості передачі деревних і трав'янистих інтродуцентів з метою озеленення і благоустрою територій у цих установах, а саме: с. Городецьке — фахівцями-дендрологами парку проведено

Історія біології, методика навчання природничих дисциплін

планування шкільного саду та його озеленення; агро-біостанція державного педагогічного університету ім. П. Тичини — колекцію рослин поповнено цінними високодекоративними деревними (магнолія, тюльпанове дерево, сорти горобини, декоративні види груші, яблуні, піраканта, кладрастіс, сорти фундука, ліщина) та трав'янистими (хризантема, седум) рослинами; гуманітарно-педагогічний коледж ім. Т.Г. Шевченка — деревні вічнозелені рослини (туї, ялини, самшит) та хризантеми; загальноосвітні середні школи: № 5 — передано саджанці сосни чорної, також надана допомога у формуючій обрізці деревних порід на шкільній території; № 2 — передано трав'янисті рослини. Такі благодійні заходи, що проводяться «Софіївкою», сприяють естетичному та пізнавальному вихованню молоді у навчальних закладах.

У рамках започаткованого у 2009 році щомісячного наукового семінару «Автохтонні та інтродуковані рослини» на базі дендропарку «Софіївка» проводяться засідання, де студентами Уманського національного університету садівництва ім. М. Горького (факультет лісового і садово-паркового господарства) та Уманського педагогічного університету ім. П. Тичини (природничий факультет) заслуховуються та обговорюються доповіді науковців дендропарку та провідних вчених-біологів України. Магістрантам і студентам біологічних і агрономічних спеціальностей університетів України та близького і далекого зарубіжжя надається можливість бути учасниками міжнародних наукових конференцій, організатором або співорганізатором яких виступав дендропарк «Софіївка», проведених на його теренах. На них майбутні науковці мали змогу ознайомитись з питаннями існуючих проблем та перспектив розвитку лісового і садово-паркового господарства, теоретичних і прикладних проблем еволюції видів рослин у природі й в умовах інтродукції, рослинного покриву та ін. [1].

У дендрологічному парку «Софіївка» згідно програми Малої академії наук України проходять навчання для обдарованих дітей Всеукраїнської літньої школи природо-збереження та біотехнологій рослин [2]. У школі на практичних і

Історія біології, методика навчання природничих дисциплін

теоретичних заняттях, які проводяться фахівцями названої наукової установи, згідно програми Малої академії на прикладі дендрологічного парку «Софіївка» діти знайомляться з флорою і фауною Лісостепу України, ландшафтами місцевості, особливостями розмноження деревних і трав'янистих рослин у відкритому ґрунті та в умовах мікроклональної лабораторії (етапи мікроклонального розмноження деревних рослин), отримують знання з популяційних та геоботанічних досліджень, охорони біорізноманіття у ботанічних садах і дендропарках, проходять практикум з гербарної справи. Такі заняття школи цілком сприяють розширенню в учнів діапазону біологічних знань та навичок охорони довкілля.

Отже, Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, де впродовж кількох століть зібрано цінний для України генетичний фонд деревних і трав'янистих рослин, має велике значення не лише для туристичного і екскурсійного відпочинку відвідувачів парку, а також є осередком наукової, навчальної та виробничої практики студентів та магістрантів, учнів спеціальних учбових закладів і загальноосвітніх шкіл.

Список літератури

1. Косенко І.С. Найважливіші досягнення у науковій роботі НДП «Софіївка» НАН України у 2009 році / І.С. Косенко // Автохтонні та інтродуковані рослини: зб. наук. пр. – Умань: Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2009. – Вип. 5. – С. 6-10.
2. Косенко І.С. Найважливіші досягнення у науковій роботі національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України у 2011 році / І.С. Косенко // Автохтонні та інтродуковані рослини: зб. наук. пр. – Умань: Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2011. – Вип. 7. – С. 3-8.